

בית תנו

בטחון הקבוצה

הצגה 25.VIII.1946

עם הופעת העתון

עם הופעת הגליון הראשון של עתוננו, הננו מברכים על כנס תרבותי רב ערך בחיינו. כלנו שמחים להופעתו, הוא יתקבל ודאי בטיטוס רב ברחבי הקבוץ. הן מי לא יקום בברכה במה לויכוח בעל דמה על הבעיות השונות במחלוקת אצלנו? מי לא יברך בשמחה על האפשרות להביע בכתב דעות על התופעות והתהליכים השונים בחברתנו? מי לא הרגיש זה מזמן רב כבר את הצורך במכשיר-אינפורמטיבי, אשר מספק את המתרחש בשטחי חיינו השונים? אך למרות השמחה הכללית, שהנני שותף לה, לא נוכל להעלים את חששותי לעתידו של העתון.

הגליון הזה הופיע הודות להתמסרותם העקשנית של כמה חברים, אשר החליטו להיות "משובעים"-לדבר; משמע- להיות מראובם החופשי סרדיניה ו "נורדיקיסטים" משמע- להטפל על החברים, להעסיק עליהם ועל מצפונם ולא להתרבות פהם כל עוד לא יכתבו מאמר לעתון. תפקיד בלתי נעים וכפוי תורה בהחלט. תפקיד, אשר לעתים רחוקות נמצא מישהו שמוכן למלאותו; אך במציאות שלנו תפקיד המחתי, כי בלעדיו עוד לא הופיע עתון-קבוצנו. אכן יש בכך משום הפתעה, משום עיוור וערובה להמשך, שדוקא בסוף השנה, דוקא בחושי הקייץ החמים, בשלרוב גמי מפעלים תרבותיים קיימים הולכים ונורמים נתגלתה המידה הדרושה של כוננות, להט ומרץ. אך כאן הקוץ שבגליה: האמנם עקשנותם של מספר חברים מהווה ביסוס מוצק למפעל רציני כזה? אם הואצאתו של כל גליון תהיה קשה כקריעת ים סוף, האם יוכלו להיות חברי המערכת לעורך ימים "משובעים" ו "נורדיקיסטים"? הנסיון של העבר מוכיח, כי לא. הן אין זה הנסיון הראשון, אין זה העתון הראשון בקבוצנו. אפשר לומר בודאות גמורה: אם לא נצליח להבטיח תמיכה קבוצה מאר החברים, העתון לא יוכל להתמיד בהופעתו. אך כיצד להבטיח תמיכה קבוצה באותה שאלה נפגשנו גם ביתר שטחי פעולתנו והנסיון למדוד לדעת, כי יש קשר נומליין בין החצלה, לבין תמיכת החברים. במידה שמפעל מצליח, ממילא תומכים בו יותר. ובמה הצלחתו של עתון קבוצי? הוה אומר: אם הוא מצליח לשמש לא רק אספקלריה נאמנה, לא רק להקנות דעת על כל-המתרחש בקבוץ, אלא גם לשתף את כל החברים בכל דאגה; בכל החרדה, בכל-ההיאבקות, בכל האחריות ובכל-שמחת היצירה של חיינו. אם למשל, בגליון אחד מתפרסם, שקיימת בעיה של חוסר עבודה, שאריך למצוא מקורות פרנסה לכך וכך

חברים, שועדת המשק מתלבטת בהקמת מפעלים כאלה וכאלה--הרי הגלינות הבאים צריכים לשקף את כל ההיאבקות על פתרון הבעיה, צריכים לתאר את כל הסכמים והמכסולים, שהתיצבו כשסן בדרך הקמת המפעלים, כיצד ובאיזו מידה התגברנו עליהם; כל אחד וכל שמת הצלחה. במשפט אחד הייתי אומר: ב צ ר י ר י ד ל פ ע ר ו ם ל ב
ה ק ב ר ך. אם-העקרון הזה ישמש כד לרגלי המערכת ולרגלי כל החברים הכותבים וקוראים בעתון, ממילא תובטח קניעותו של העתון, כי הוא ימלא בסדר את תפקידו.

פתי - אלו פתיים י"א
אנני

שנתיים לעתיל

זה שנתיים הופעלו לראשונה המכונות הכבודו בבית-החרושת שהוקם מחוץ במחנה. התלהבות וחריה שמשו אז בערבוניה בתוכנו. אלה האמינו - אלה פסקנו, אלה חילנו - ואלה שללו. אולם אף אלה לא ידעו הרבה על הצפוי לנו. כידם המפעל-זהו עובדה משקית כבוד-משקל אצלנו ולא פעם מכרעת בשיקולים כלכליים, כספיים, מקצועיים ואף התישבותיים. זהו גורם שמתחשבים בו היטב גם מחוץ לדי אמות שלנו: מוסדות התנועה, המוסדות המישבים אחד וחוגי תעשייה ומסחר ומוסדות ממלתיים מקורבים פחות או יותר לייצור גומי מאידך. המפעל רכש לו מקום מסוים במשק הארץ ומקום חשוב בתעשיית הגומי. הכנו כיום אחד מ-5 המפעלים "הגדולים" בטסה זה והיצרניים הפרטיים עושים ממאים רבים, כדי להגיע איתנו להסכם ולהסדר ביני ייצור ושיווק. בטסנו את הייצור על מספר עובדים קבוע, המתקרב למספר העובדים במפעלים הגדולים ביותר בענף הזה, מפעלים הקיימים מסנים רבות ואיורם משוכלל בהרבה משלנו, בו בזמן שלפני שנתיים ושנה עוד עברו נהם במספר פיי-הרבעה. ומאידך חדרנו לענפים רבים, באופן, שייצורנו הוא הרב-גוני שכל המפעלים, ההסקיות הגדולות שעצרו את הנשימת בזמנו- הופחתו בינתיים לגמרי, ואף ברכש עוד ציוד רב, שעולה בערכו על הציוד הראשון. גם הציוד הנוסף שולם במלואו ונצטבר עודף ניכר, המשמש את המשק כלו. פרשנו רשת שיוק על העריט ורכשנו לקוחות בתעשייה ובמלאכה. הצענו גם כמה פעולות יצאו. פרסמנו את תוצרתנו וכתובתנו ידועה כיום לרבים.

באותה תקופה השתלמו חברים רבים בעבודה ובמקצוע, שופר הסיב והצורה התיצונת ויחד עם זה שימש המפעל כמקום קליטה לחברים חלשים, או בלתי מוכשרים לעבודה קשה באופן זמני. וקלט גם את רוב העובדים החדשים, שטרם התנסו בעבודה גופנית בכלל וסדורים במקומות אחרים נתקל בקשיים ובהתנגדות. כמו כן העסיק ומעסיק המפעל כ-10 חברות באופן קבוע. ליד המפעל התרחבה גם המסגריה ועלתה לדרגה גבוהה של מיכון. אף כאן התוספו לקבוצ למעלה מ 1000 ימי עבודה בשנה והיקף ייצור; המגיע לאלפי לירות. למרות כל אלה נתקלים אנחנו עד היום הזה ביחס של ספקוק אצל חברים טובים. מדי פעם ופעם פושטות הסמועות במחנה ואנשים טובים באים ושואלים; הנכון הדבר? הייתכן?.. האם "יום העבודה" באמת נמוך כל כך? ואולי הנמוך ביותר במשק? הנכון שיש הפסדים בעבודות רבות? ואולי ברובן ככולן? הנכון שעובדים למחסן? וברשות מי? הנכון, שכל הייצור הוא בעצם, בבחינת "אקספרימנטים" - שוופס הפסד? וסמועות אלה מבוטאות תמיד על "אינפורמציה" מפי אנשים "יודעי דבר", או לפחות "יודעי דבר מה", כפי שאומרים אצלנו. ואינך יכול להשתחרר מהרגשה מרה, כאילו מסהו אורב תמיד ומצפה לכל כסלון ולכל קושי, כדי לקפוץ עליו כעל מציאה טרדה ולנפחה ככל-האפשר. ובאמת, לא על נקלה באו לנו כל ההישגים. התחלנו במשימה גיולה שלא ידועה מקצועית ולא נסיון של ניול תעשייה, ללא קשרים מסחריים, ללא חומרים טובים, ללא מכונות מסוכללות. יצרנו יש מאין, - אך לא בלי שגיאות ובלוי כשלונות. חדשים למדנו לייצר עקב טוב ויפה וחדשים עסקנו בנסיונות, עד שהוצאנו פלונוגר (מטאבת כיור) ראוי לשמו פחות או יותר. גלגלים לעגלות ילדים שיוקנו אמנם בהצלחה, אבל במחיר של 500 מא"י, בו בזמן שמחירם כיום-רק 140 והוא שד ירד בהרבה. חדשים ייצרנו כדורים גרועים, לא עגולים ולא גמישים, שיכולנו לשווקם רק חודות למחסור הגמור ששרר אז בשוק. המעבר מחידוש צמיגים לגיפור כל התוצרים הנ"ל היה פתאומי מדי. רצה המקרה, - ומיר עם הקמת המכונות אזל לגמרי הגומי הגלמי בארץ ולא היתה כל אפשרות לעבוד באמינים. נאלצים היינו לעבור לייצור תוצרת קטנה - ומרגנדט. חוסר עבודה אחרת

ומחסור בשוק - שניים אלה לחצו עלינו לשכור במהירות לתוצרת זו. ההצלחה לא באה מיד ואין בכך כל פלא. להפך, הפלא היה כזה, שחברינו גילו כשרון המצאה ויכולת הסתגלות רבה כל כך שהגענו למצב רנטבילי בהדסים קצרים.

כעבור חצי שנה בערך התקבל החלםר גלמי ובתנה האפשרות טוב לעסוק בצמיגים. אז קמו אנשים נבונים וטענו: למה עוסקים בטוליות ועקבים, למה אינם עוסקים בצמיגים? בעבודה שיוועים אותה ומכניסה טוב? כשהתחלנו בכדורים, התעוררנו מרה, וכי זה הפסד, לבורה לא משתלם, ואחר כך הגיע תורם של הגלילים לציפוי: לא יודעים, לא כדאי, לא משתלם.

ואמנם, אנחנו הלכנו תמיד בדרך של הרחבת ענפי הייצור, לימוד מקצועות חדשים אגב ביסוס הישנים. רצינו לקדם את פני התקופה הקשה של נורמליזציה בתנאי השוק, כשאנחנו מצויינים ביריעות רחבות ככל האפשר, בציוד רב-גוני, בקרשי-קפיצה בענפים שונים של התעשייה והמסחר בארץ. ידענו שבזמן נורמלי לא נוכל להתמך על כמה ענפים קוניוקטורליים, ידענו, שנהיה נאלצים לנטוש אי-אלה שטחים, בלחץ התחרות של תוצרת חוץ ולא רצינו לעמוד במצב זה חסרי אונים ומחוסרי ברירה.

אלה שיעצו לנו בזמן לעסוק בצמיגים ולא ב"אקספרימנטים" - היו מגיעים היום לסוקת שבורה, כשאין כמעט כל עבודה בענף זה, לא אצלנו ולא במפעלים אחרים. הסדליות והעקבים המוטמנים מהווים את המחזור העיקרי של מחצית השנה לקראת חדשי החורף, והכדורים האומללים הפכו למקור פרנסה עיקרי בחדשי הקיץ. שכללנו את המחלקה הזאת עד כדי כושר ייצור כזה, שיאפשר לנו פעולות יצאו רציניות ויבוא זמנם גם של הגלילים המצופים; עד שאיש לא יזלזל בקשרים עם מאות המפעלים של סקסטיל, דפוס, צביעה וכו' בארץ, שיזקקו לעבודות מסוג זה, שלא נוה להזמין אותן בחץ לארץ.

מדברים אצלנו על "יום עבודה" נפוץ או גבוה וחברים רבים עדיין אינם מבינים, כי אין למושב הזה כשלעצמו חשיבות רב, כשלא יודעים את פרטי הרישומים וההישגים. א.) אצלנו כל השקעה נרשמת כהוצאה שותפת. זוהי שיטה נוחה מאד בשביל ניהול החשבונות ואין לטעון נגדה. ההשקעות נעשות במחירים גבוהים מאד, חלק מהן מאבד מערכן כעבור זמן קצר. ובכלל, יש לנהוג בשיטה הזאת כל זמן שזה ניתן. אבל הפחתה מוגברת-לזאת, - זהו בכל זאת רווח מוסוה. ולא פעם אנחנו רושמים כהוצאה שותפת השקעות, שעוד טרם הושלמו, טרם הוכנסו לייצור, - וכמובן טרם נוצלו. מספיק למשל, /.

המסגריה תקנה חומרים ותשקיע עבודה בבניית איזו מכונה - וכל זה כבר דשים לחי הייצור בבית החרושה.

ב.) לשם הישגים פנימיים - לא מפחיתים אצלנו כלל את ערך המחסנים, כפי שזה נחוג בכל יתר הענפים - להפך, הם נחשבים במחירים יותר גבוהים ממה שהם רשומים למעשה בטפרים - במחירי הקנייה המקוריים - או במחירי השוק מלפני שנה (1/10/45) במידה שהמרוכז הוא בתוצרת מוכנה שלנו. כמובן, במקופה הנוכחית של ירידת מחירים תמידית, שכה חישוב זה את התמונה תמיד לדעה. יותר נכונה היא הפחתה מרשימת של ערך המחסנים, מתוך הנחה שערכם יורד.

ג.) עבודות המסגריה בשביל המפעל נחשבות עם רווח. חוץ מכל ההוצאות, בין-שהן נמוכות ובין שהן גבוהות אפילו מחירי השוק, נחשב גם רווח נוסף, או כאמר, הפחתה למפרע של מכונות שתרכשנה בעתיד.

ד.) לחובת המפעל נרשמות גם הוצאות שוות שקשה לחלקן, או לא ידוע בדיוק, לאן הן שייכות, או שהן באות להקל על ענפים קטנים יותר: עבודה וחומרים במסגריה שלא נרשמו, דלק למכבסה ולמקלחת, כליוי "ההפסד" בהובלות, שבא כתוצאה מחישוב מוזל של המחירים בשביל ענפים חקלאיים.

אפשר לקבל את ההישגים הרישומים אלה, כפי שרוצים. סוף-סוף אין הם משנים את המציאות עצמה, את העובדות, רק מפרשים אותן בצורה שונה. אלא שעל כל אחר לדעת אותם, בזמן שהוא בא לדון בשאלות הנזכרות.

נוסף-לזה חשוב לדעת, כשמדברים בתמורת "יום-עבודה", האם המדובר הוא ביום עבודה אחד, עשרה, מאה, או עשרת אלפים. יש לזכור, שתמורה של לירה וחצי בלבד במפעל פירושה, רווח שנתי של חמשת אלפים לירות בקירוב. ואם יושב השב כזה, הרי לא על ידי כמה עובדים מכוטים ומקצועיים קבועים, אלא ע"י עשרות עובדים, שביניהם תמיד רב המספר של חדשים, זמניים, מתחלפים, חוליים וכו'. אבל אינני טוען כלל, שזוהי ההישג שיש לצפות לו, אם כי אין לזלזל בסכומים מסוג זה גם כן.

ועוד פעם נזכיר, כי זוהי בכל זאת תקופה של לימוד וביסוס, רכישה בלתי פוסקת של ציוד נוסף. כשענף אחד מתבסס מתחילים בחדש, - וחבלי הלירה תמיד קשים- ורווחים אין. /.

אנו מסכמים רק תקופה קצרה של שנתיים. בית החרושת שלנו זהו נסע דך עדיין, למרות שהוא שימש-כמפעלת עיקרית למשקנו גם בפרק זמן זה שעבר. הוא זקוק עוד לטיפול אחר ולגורר-רוח, והוא לא יכויב; כהסג עיקרי של תקופה זו, של הבעת המכונות והכנסת הייצור למסלול, -יש לציין, לא את אשר הפעל נתן כבר למעשה, אלא את העמידות, שהוא הכסוף לעצמו לעתיד, את ההשתלמות המקצועית, את קרשי הקפיצה בשוק, את חקשרים שנרכשו בחוץ, את האפשרויות הרבות שהוא פתח לפנינו. הבה נבצולן לטובת הקבוץ.

אבריא אלמארי

הקבוץ על גלגלים

עלי לסכם את התקופה הראשונה של חיינו בתור קבוץ עצמאי במושבה. הדבר אינו פשוט - זוהיא היסטוריה רבת משמעות שאינה ניתנת לריכוז שלם במסגרתו שלת מאמר אחד. חקושי השני שאני נתקל בו, הוא העררי מהבית במשך התקופה הזאת. מין ההכרה הוא ששהדברים הכתובים יהיו חדדדיים במידה מסוימת, על הנעשה בבית במשך התקופה הזאת אני יכול לכתוב רק על יסוד של סיחות עם חברי. מאידך אוכל להסתייע בזכרוני ובנסיוני בקשר עם פלוגות העבודה.

את השנתיים הראשונות של קיומנו - מאביב 1939 ועד סוף 1941, כילו רוב חברינו, שמספרם הגיע אז מ-40 - 80 איש, במירוגין חוץ מהבית. מצב העבודה במושבה היה קשה מאד. המשק היחודי עוד טרם התאושש מתוצאות מאורעות הדמים ונכנס מדולדל להתחלת המלחמה. הפרדסים היוו מקור פרנסה זל מאד ואך זה רק לכמה חדשי השנה. העבודות בחקלאות בוצעו בשכר עבודה ירוד, אשר לא הספיק לאפשר אפילו רמת חיים מינימלית לעובד. בזמן של חוסר עבודה בוצעו אמנם עבודות ציבוריות במושבה, אבל אלה לא פתרו במלואן את שאלת העבודה המלאה לכל מבקשיה. אלה הוכרחו לבחור להם באחת משתי הבררות האלה: או סיוע הסתדרותי (50 מא"י ביום) או שעליהם היה לחפש להם עבודה חוץ מהקום. (כבישים, ניבין, חקלאות וכ"ח) ./.

קבוצנו נחר מהתחלה בנדרה השניה. בר כבר הגענו למסכמה, מלומדי ניסיונו של הקבוץ "יבצת השומר", אשר תפסנו את מקומו - קבוץ במושבה אינו יכול להסתמך אך-ורק על העבודה השכיחה, אלא מין ההכרה הוא לחקים מפעלים משקיים. כתוצאה מזאת, דאינו לנכון, שמטרת מאמצנו בשטח העבודה השכיחה היא - הקמתם וביסוסם של המפעלים האלה. תמצית תוכנה של תקופת "הקבוץ על גלגלים", איך שקראנו לה אז, היא בשני הנורטיים העיקריים האלה, על תופעות הלוי שלהם, שאעמוד עליהם בהמשך דברי.

מ א י 1939 : ד . I

כבר בחודש הראשון של היותנו בארץ מוצאים את אנשינו בגליל העליון. קבוץ דן עלה על הקרקע ומובן מאליו שקבוצנו השתתף בעזרה לחקמת החומה והמנדל. במשך הזמן עברו אנשינו לעבודה בכביש כפר גלעדי - דן, שנשלל ע"י סולל בונה במשך חודשיים וחצי בערך. בהתחלת העבודה גרו אנשינו בכפר גלעדי ורק עם התקדמותה עברו לדן. ברצון רב עברו שעות נוספות, כי הסיכויים לרוח היו טובים. עיקר העבודה היה חפירת התעלות משני צדי הכביש, בקבלנות. חיש מהר התפרסמה קבוצתנו בין כל העובדים שם, ע"י השגיה הטובים בשטח העבודה. אמנם-היתה התחרות קשה בקבוצות קבלניות של פועלים ותיקים ומנוסים, מכלל קצבי הארץ, בוודים-וגם חברי קבוצים. התוצאות של ההתחרות הזאת מתבטאות הכי טוב בסכום של 100 לא"י, אשר חבאנוהו הביתה. חברינו חזרו הביתה מתלהבים מהגליל העליון. התפעלותם לא ידא גבולות והיא הת-בטאה בסיחות רבות במשך זמן רב. ומאזיקים אחד הרעיונות המעטים המוסכמים בין כולנו, שמקום התישבותנו צריך להיות שם.

י ר ל י 1939 : ז כ ר דן י ק ב

למרות קיומה של הפלוגה בדן, הלך והחמיר מצב העבודה בבית. העונה בפרדסים נגמרה והעבודה"המכניסה"היחידה, אשר נותרה לנו, היתה תוצאת היבלית. היא לא ספקה ./.

אותנו מאף בחיבה, - לכן קבלנו ברצון את החצעה לשלוח 14 חברים וחברות לבציר לזכרון יעקוב, למרות חשכו הנמוך; 160 מא"י לסבל, 140 מא"י לבוצרת.

בנואנו לזכרון הסיע אותנו האוטובוס המיוחד עד למגרש של כזור-רגל, אשר הותקן לשיכונם של 300 פועל. סוכות מהצללות שימשו לנו לבית במשך 6 שבועות.

זו הפעם הראשונה שנפגשו חברי הפלוגה הזאת עם ציבור הפועלים הארץ ישראלי על כל זוננו: עולים חדשים, פועלים ותיקים, חברי קיבוץ, ובודדים. בימים הראשונים היה קשה מאד להתמצא בעירובייה הזאת. לעזרה ובה היו לנו חברי הקבוצים: כרית, העמל, מצפה הים ומענית. היהסים בינינו התהדקו מאד בעבודה וגם אחריה.

הנוף הזיכרוני הוא מרחיב את הצין ולא נשכחתי לעולם. לכל פינה הידפי משלה. פחות טוב התרשמנו מהתושבים, איכרי זכרון היו רגילים לעבוד בעבודה זולה ורק ע"י המוהעות נאלצו להזמין פועלים עבריים. העובדה הזאת השפיעה לא במעט על יחסם לפועל הכרמים מרוחקים כמה קילומטרים מהמושבה. בדרך הזאת עברנו כל יום הלוך ושום, מי בדול ומי ברכב. הנסיונות לרמות את הפועלים בשעון, היו שכיחות, כמו כן זירוז וירישות מופרזות, עלינו היה לעמוד בתוקף על כבודנו. נדמה לי שזו היתה מלחמת המעמדות הראשונה בארץ של רוב משתתפי הפלוגה. זכרון היתה בימים האלה אחת ממצודתם של הבתורים וידם היתה על התחונה בזמן קיומו של מחנה הפועלים. כל נסיונותיהם לפגוע או להפריע לנו (והם היו מדובים) נשברו בכוחה של העבודה המאורגנת. הם הוכו שוק על ירך וברכו מהמערכה.

מאזנו הנספי של הפלוגה הזאת לא הניח את דעתנו. מאידך קיימנו בכבוד את משתתפי הפלוגה וזה גם היה הישג בימים ההם.

נודאי שרבים מהפלוגה יזכרו עוד זמן רב בחיבה.

עוד יבוא.

אשר ב 14-2/10

בעיות עבודה

בדיקת מצבנו בשטח העבודה דורשת ראשית כל לנקוט במספרים. יש לקבוע את צרכי משקנו בידיים עובדות ומאידך את מספר העובדים, המספיעים בסידור העבודה. וכך נגיע לתמונה המעציבה של עורך רציני בידיים עובדות. שינוי זה בא באופן פתאומי, אמנם לא כאפתעה, כי ראינו זאת למפרע, חק הקצב המהר של שיחרור היילינו שינה במקצת את החשבון. וכאן נשאלת השאלה: מפני מה לא דאגנו לקבלת פני הדעה? מתקבלת התשובה הפשוטה: התישבות; תקוותנו זו לא שימשה לנו סתם כאחידת עיניים; היה איזה יסוד לאמונתנו. ישנה תשובה ממשית עוד יותר והיא: מצאותנו כאן במקום. במשך המחצית הראשונה של השנה היה מספר העובדים 117. אני מעריך, כי במספר זה של העובדים הגיע משקנו לרובו. והנה קצת מספרים מהסיכום החצי שנתי: איך נראה יום עבודה ממוצע?

60 איש; קצת למעלה מ-50% בעבודה מכניסה (במספרים עגולים) מזה 35 עובדים בבית החרושת, 5 במסגריה; 5 בגן, 5 בכליות, 2 באוטומובילים, 2 בעגלונות ויתר הענפים מ-1 עד 5 עובדים. כך קיימנו סידור עבודה מאוזן והוא הטאים כמעט ב-100% לתכנית שנקבע מראש. הקבוץ טפס עבודה לכל אנשיו. לא היתה דאגת פרנסה וגם לא אפשרות להרחבת הקיים ובודאי שום אפשרות להתחיל במפעל או ענף חדש.

מצב זה שרר עד חודש יוני. כאן מתחילה התוספת של ידיים עובדות ויתר עם זה גמר העונה החקלאית והקטנת מספר העובדים בבית החרושת, ושיתוק בענף העגלונות. כעת הננו מתקרבים ל-145 עובדים, זאת אומרת תוספת של 25 איש לאומת חודש אפריל. יש לציין, כי בחודשי-גידול אלה שימש גם ענף האבטיחים כמעט כעוגן הצלה. חסרות באופן יחסי ירדו במידה ניכרת. אחרי התוספת הזאת ואחר-הרחבת בית הילדים, נוספו לשרותים בערך 4 איש ליום. אם נסכם את המספרים האלה, נגיע בערך למספר של 20 עובדים שיש להשיג עבורם עבודה מכניסה, ועדת המשק עברה תכנית מקיפה, המגלה את כל האפשרויות של הרחבת המשק הקיים. הנני חושב למיותר להטביע כאן, מה כובל את ידינו מה מונע אותנו להתחיל במשהו חדש-ורציני: תכניתה של ועדת המשק כללה טעמים רבים